

ผลการสอนศิลปะโดยใช้กระบวนการสังเกตที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

นางสาวธัญญรัตน์ อัครนนท์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-3084-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 20877249

EFFECTS OF TEACHING ART BY USING OBSERVATION PROCESS
ON AESTHETIC PERCEPTION
OF PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS

Miss Thanyarat Asawanonda

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Art Education

Department of Art Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-3084-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลการสอนศิลปะโดยใช้กระบวนการสังเกตที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โดย

นางสาวธัญญรัตน์ อัครนนท์

สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร. อำไพ ตีรณสาร

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สลักษณ์ ศรีบุรี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. อำไพ ตีรณสาร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญไพบูลย์)

ศูนย์วิทยานิพนธ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธัญญรัตน์ อิศวนนท์ : ผลการสอนศิลปะโดยใช้กระบวนการสังเกตที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (EFFECTS OF TEACHING ART BY USING OBSERVATION PROCESS ON AESTHETIC PERCEPTION OF PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS) อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. อัมไพ ตีรณสาร, 186 หน้า
ISBN 974-17-3084-5

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการสอนศิลปะโดยใช้กระบวนการสังเกตที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 36 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 1) ภาพผลงานศิลปะคัดสรร 2) แผนการสอนศิลปะจำนวน 8 แผนโดยใช้กระบวนการสังเกต ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรม 1. การสังเกตและสนทนา และ 2. ศิลปะปฏิบัติ 3) แบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้ 4) แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ สำหรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากการเรียนศิลปะโดยใช้กระบวนการสังเกต นักเรียนมีคะแนนจากแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์สูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนั้น ผลการวิจัยจากแบบสังเกตพฤติกรรมการรับรู้ พบว่า ค่าความถี่ที่สูงที่สุดในการแสดงพฤติกรรมการรับรู้ คือ พฤติกรรมการรับรู้ด้านความรู้สึกในผลงานศิลปะ รองลงมาคือ พฤติกรรมการรับรู้ด้านส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส ด้านเทคนิค และด้านโครงสร้าง มีความถี่รองลงมาตามลำดับ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ..... ศิลปะศึกษา .....

สาขาวิชา ..... ศิลปะศึกษา .....

ปีการศึกษา ..... 2545 .....

ลายมือชื่อนิสิต *ธัญญรัตน์ อิศวนนท์*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *[ลายมือ]*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

4283719627: MAJOR ART EDUCATION

KEYWORD: TEACHING ART / OBSERVATION PROCESS / AESTHETIC PERCEPTION

THANYARAT ASAWANONDA : EFFECTS OF TEACHING ART BY USING OBSERVATION
PROCESS ON AESTHETIC PERCEPTION OF PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS

THESIS ADVISOR : AMPAI TIRANASAR Ph.D. 186 p.p. ISBN 974-17-3084-5

The purpose of this experimental research was to study the effect of teaching art by observation process on aesthetic perception of Prathom Suksa six students.

The sample of the population were 36 Prathom Suksa six students from Chulalongkorn University demonstration school. These students were selected by simple random sampling. The research instruments constructed by the researcher included : 1) Selected art works, 2) Eight lesson plans for teaching art by observation process consisted of 2 phases 1. Observation and dialog and 2. Art practice, 3) Perception behavior observation form, and 4) Aesthetic perception test for this study. The data were analyzed by means of frequency, percentage and t-test.

The result of this research indicated that the aesthetic perception scores after learning art by observations process were higher than before learning at 0.05 level of significance.

In addition, from perception behavior observation form, it was found that the frequencies of perception behaviors in each aspect were as follow. The highest frequencies of perception behaviors was in the aspect of expressive properties. In the sensory properties aspect, technical properties aspect and formal properties aspect showed lower frequencies respectively.

Department.....Art Education.....

Field of study.....Art Education.....

Academic year.....2002.....

Student's signature.....*Thanyarat*.....

Advisor's signature.....*Ampai*.....

Co-Advisor's signature.....*—*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาของ อาจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งคอยให้คำปรึกษา และข้อคิดเห็นต่างๆในการวิจัยด้วยความเอาใจใส่ และห่วงใยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุลักษณ์ ศรีบุรี่ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันจะเป็นผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์และเสร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณคณาจารย์ ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านตลอดจน ครูอาจารย์ทุกท่านที่เคยอบรมสั่งสอน ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และกำลังใจตลอดมา

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ ที่เป็นแรงบัลดาลใจในการทำวิจัยครั้งนี้ และกรุณาให้เกียรติเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมโภชน์ ทองแดง อาจารย์วิรัตน์ คุ่มคำ อาจารย์สมศักดิ์ ศิริวิโรจน์สกุล ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ ภาควิชาศิลปะและการตรวจข้อมูล และให้คำแนะนำ อย่างดีเยี่ยมในการสร้างเครื่องมือวิจัย เพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้ทุนส่วนหนึ่งสนับสนุนการวิจัย ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย(ฝ่ายประถม) และคณาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือทั้งทางด้านกำลังใจ และกำลังใจ และความอนุเคราะห์ทุกด้านที่มีให้แก่ผู้วิจัยได้ทำงานวิจัยชิ้นนี้จนประสบผลสำเร็จ ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วง รวมถึงคำแนะนำต่างๆที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการวิจัย และคอยให้กำลังใจเสมอมา

ท้ายสุดนี้ ขอขอบพระคุณอย่างที่สุด คือ คุณแม่ ที่เคารพยิ่ง ที่ได้สนับสนุนในการศึกษาทั้งทางด้านกำลังใจ และเป็นพลังใจที่สำคัญ ให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการดำเนินงานวิจัยนี้จนประสบผลสำเร็จได้ในครั้งนี้ และขอขอบคุณทุกคนในครอบครัว และคุณสุรศักดิ์ สุทธิเศษที่ให้กำลังใจเสมอมา

ธัญญรัตน์ อัครวนนท์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ

บทที่

1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
การเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลาย.....	8
สุนทรียศาสตร์และสุนทรียศึกษา.....	19
การรับรู้ทางสุนทรีย.....	34
กระบวนการสังเกตและแนวการสอนโดยใช้กระบวนการสังเกต.....	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
งานวิจัยในประเทศ.....	53
งานวิจัยต่างประเทศ.....	58
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	63
การศึกษาค้นคว้าข้อมูล.....	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	64
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	64
การดำเนินการทดลอง.....	69
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	71
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	83
สรุปผลการวิจัย.....	84
อภิปรายผลผลการวิจัย.....	86
ข้อสังเกตจากการทดลอง.....	91
ข้อเสนอแนะ.....	92
รายการอ้างอิง.....	95
ภาคผนวก.....	102
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ	103
ภาคผนวก ข ผลงานศิลปะที่ใช้เป็นสื่อการสอน.....	105
ภาคผนวก ค แผนการสอนศิลปะโดยใช้กระบวนการสังเกต	116
ภาคผนวก ง แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้.....	160
ภาคผนวก จ แบบทดสอบการเรียนรู้เชิงสุนทรีย์.....	169
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	186

สารบัญญัตินำ

ตารางที่	หน้า
1. วัน และเวลาในการทดลองดำเนินการสอนตามแผนการสอน จำนวน 8 แผน เป็นเวลา 8 คาบเรียน.....	69
2. ผลการวิเคราะห์คำมีชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะโดย กระบวนการสังเกต.....	74
3. คะแนนแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์ก่อน และหลังการเรียน.....	75
4. ผลการวิเคราะห์คะแนนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับรู้ รายคาบ ตามจุดประสงค์การรับรู้เชิงพฤติกรรม เรื่อง เส้นและสี.....	76
5. ผลการวิเคราะห์คะแนนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับรู้รายคาบ ตามจุดประสงค์การรับรู้เชิงพฤติกรรม เรื่อง รูปร่างและรูปทรง.....	77
6. ผลการวิเคราะห์คะแนนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับรู้ราย คาบ ตามจุดประสงค์ การรับรู้เชิงพฤติกรรม เรื่อง พื้นผิว และแสงเงา.....	77
7 ผลการวิเคราะห์คะแนนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับรู้ รายคาบ ตามจุดประสงค์การรับรู้เชิงพฤติกรรม เรื่อง ความสมดุล.....	78
8 ผลการวิเคราะห์คะแนนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับรู้ รายคาบตามจุดประสงค์การรับรู้เชิงพฤติกรรม เรื่อง จังหวะ.....	79
9 ผลการวิเคราะห์คะแนนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับรู้ รายคาบ ตามจุดประสงค์การรับรู้เชิงพฤติกรรม เรื่อง จุดเด่น.....	79
10 ผลการวิเคราะห์คะแนนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับรู้ รายคาบ ตามจุดประสงค์การรับรู้เชิงพฤติกรรม เรื่อง เทคนิค วัสดุ วิธีการ.....	80
11 ผลการวิเคราะห์คะแนนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับรู้ราย คาบ ตามจุดประสงค์การรับรู้เชิงพฤติกรรม เรื่อง ความรู้สึกในผลงานศิลปะ.....	81